

חי דעת

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללימוד • לדעת • להחזקת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת | מרכז ללימודי הלכה

בגליון השבוע

עלון מס'
85

מלאכת טוהר

אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להוועץ במורה הוראה.

מדיני שבת

ריסוק פירות וירקות האם דינו כטחינה?

ריסוק פירות וירקות דינו כטחינה. ודעת כמה מהפוסקים שכמו שהותר חיתוך הירקות דק דק בסמוך לסעודה, כן הותר ריסוק בסמוך לסעודה (אג"מ אור"ח ח"ד סי' ע"ד טוחן אות ב'). אבל החזו"א (אור"ח סי' נ"ז ד"ה ואמנם) כתב להוכיח מתוספתא שריסוק חמור יותר מחיתוך ירקות דק דק, ונאסר אף בסמוך לסעודה.

וביאור החילוק בין חיתוך ירקות דק דק לריסוק, שחיתוך הינו דרך אכילה, אבל ריסוק שהוא כתישה כעין פעולת הטחינה אין זו דרך אכילה אלא תיקון המאכל בצורה חדשה.

תפוחי אדמה שנתרככו היטב ע"י הבישול האם מותר לרסקם?

כל פרי או ירק שהתרכך היטב היטב ע"י הבישול מותר לרסקו. והטעם, מכיון שהוא כ"כ רך אין הריסוק עושה שום טחינה שהרי היה גוף אחד ונשאר גוף אחד (שש"כ סי' ס"ו סעיף ט'). אך אין להשתמש לצורך זה בכלי המיועד לכך [מוערך תפוז"א], מפני שזה כעובדין דחול (שם סעיף י').

מה דין ריסוק בננה או אבוקדו שנתרככו היטב?

ראשית נדון בעיקר הדין אם יש איסור בריסוק בננה ואבוקדו, דעת האגרות משה (אור"ח ח"ד סי' ע"ד טוחן אות ב') שבכל

מקרה שאף אחר הריסוק נשארים חלקי הפרי מדובקים היטב ואינם מופרדים כלל, אין בזה איסור טוחן, ומשום כך התיר לרסק בננה ואבוקדו, אבל דעת החזו"א לאסור ריסוק בכל אופן (אור"ח סי' נ"ז ד"ה לענין זה עיי"ש שהוכיח כן מהרמב"ם).

ומעתה, לדעת המתירים אין הבדל בין נתרככו היטב ללא נתרככו היטב. אבל לדעת האוסרים בלא נתרככו היטב, יש לדון אם בנתרככו היטב מותר לרסקם.

וכתבו הפוסקים שכל ההיתר לרסק פרי או ירק שנתרכך היטב, היינו רק בנתרכך ע"י בישול וכדו', אבל אם נתרכך מאליו אסור לרסקו. ולכן אסרו לרסק בננה או אבוקדו אפילו כשהם רכים מאד (חזו"א שם, ושש"כ פ"ו סעיף ז'). אלא שדעת הגרש"ז (בשש"כ שם) שכל שתופס מהפרי ולא נמשך עמו שאר הפרי מרב רכותו אין ע"ז שום טחינה כלל.

האם מותר לפורר גבינה קשה או ביצים בשבת?

כל איסור טחינה באוכלין אינו אלא במיני אוכלין שהם גידולי קרקע, אבל אוכלין שאינם גידולי קרקע כבשר [מבושל או צלי], דגים, ביצים, גבינה, אין בהם איסור טחינה, ומותר לפוררם לחתיכות דקות (שו"ע סי' שכ"א סעיף ט', ובספר שונה הלכות סי' שכ"א דין כ"ד כתב בשם החזו"א שאין להקל בזה אלא בסמוך לסעודה).

וצריך לדעת, שכל ההיתר הזה אינו אלא כשמפורר ע"י סכין או מזלג

וכדו', אבל אסור לפוררם בכלי המיועד לזה כ'פומפיה' וכדו'. והטעם, משום ששימוש בכלי המיועד לטחינה הרי זה עובדין דחול (שם סעיף ט' י' ומ"ב ס"ק ל"ו).

האם יש עצה למי שרוצה לרסק תפוחי אדמה וכדו' לצורך תינוק?

חז"ל התירו טחינה בשינוי [מלאכה דאורייתא אין בזה, משום שעושה בשינוי, וחז"ל לא אסרו זאת כמו שאסרו עשייה בשינוי בשאר מלאכות] (שו"ע שם סעיף ז').

ומשום כך, מותר לרסק תפוחי אדמה [אפילו כשלא התרככו היטב] בשינוי. ולכאורה היתר זה הוא בין כשמרסק לצורך אדם מבוגר או לצורך תינוק, אמנם יש שכתב שכ"ז מותר רק לצורך תינוק (שש"כ פ"ו סעיף ח', ועי' ספר אורחות שבת פ"ה סעיף י"ח והערה ל"א).

והשינוי בזה הוא, שירסקם ע"י כת הסכין (חזו"א סי' נ"ו ד"ה נמצינו). ועוד יש אפשרות לרסק ע"י כף, וכתב החזו"א (שם) שגם בזה יעשה רק בידיית הכף, אולם באגרות משה (אור"ח ח"ד סי' ע"ד טוחן אות ב') כתב שלכאורה יש קושי יותר בריסוק ע"י הכף עצמה שהיא עגולה מתחתיה, מריסוק ע"י ידיית הכף שהיא שטוחה, וכן סובר הגרש"ז אויערבך זצ"ל (בשש"כ פ"ו סעיף ח' והערה כ'). ולמעשה כתב באג"מ (שם), שעדיף לרסק בידיית הכף כדי לצאת גם דעת החזו"א, אבל אם קשה הדבר אין צריך.

הלכות שבת - המשך

בכלל טוחן. ומשום כך, יש איסור בטחינת מתכת אפילו כשכבר היתה טחונה מקודם, משום שחיבורה נעשה באופן טבעי ולא ע"י אדם, ולכן הטחינה שנעשתה בה מתחילה לא מעלה ולא מורידה כלום. [ויש מתרצים לפי"ז את קושיית הגרעק"א הנ"ל בפירור רגבי בוש ועפר, שכיון שנדבק העפר מעצמו יש בזה איסור טוחן כבמתכת - שש"כ פ"ו הערה כ"ו, ועי' ספר אורחות שבת פ"ה הערה מ"ה]. ■

שתחילת עשיית הגלולה היא באבקה ואח"כ מדבקים אותה לצורת גלולה, ואין טוחן אחר טוחן (שש"כ פל"ג סעיף ס"ד).

בוץ יבש שנדבק על הבגד האם מותר לפוררו ולהסירו בשבת?

כעת נדון רק בענין איסור 'טוחן' שיש בזה, ולענין איסור 'מלבן' (- כיבוס) עיין שו"ע סי' ש"ב סעיף ז'.

אע"פ שלמדנו שאין איסור טוחן אחר טוחן, בפירור רגבי עפר ובוץ יבשים כתב השו"ע (סי' ש"ב סעיף ז') שיש איסור טוחן. [ועיין בהגהות הגאון רבי עקיבא איגר על השו"ע שכתב שיש לדון בזה מדוע אין בזה את ההיתר שאין טוחן אחר טוחן].

וכמו כן, השף מתכת ג"כ עובר על איסור טוחן ואפילו במקרה שכבר היה מרוסק פעם אחת וחזר ונתחבר (מ"ב סי' שכ"א ס"ק מ"ה). ובטעם הדבר כתב החזו"א (או"ח סי' נ"ז ד"ה ענין), שענין אין טוחן אחר טוחן הוא שאין טחינה אלא בחיבור טבעי, אבל חיבור שנעשה ע"י בני אדם אין הפרדתו

ויש לדעת, שריסוק בננה ואבוקדו ע"י מזלג אינו נחשב לשינוי, ואסור (עי' חזו"א שם, וספר אורחות שבת שם).

האם מותר לפורר לחם בשבת?

מותר לפורר לחם או שאר מיני מאפה, משום שאין טוחן אחר טוחן דהיינו דבר שנטחן כבר ונדבקו הפירורים זה לזה שוב אין איסור בטחינתו שוב (מ"א סי' שכ"א סעיף י"ב).

ויש לדעת, שכל מה שאנו אומרים שמותר לטחון דבר שכבר היה טוחן היינו רק בכלי שאינו מיוחד לכך, אבל בכלי המיוחד לכך אסור משום עובדין דחול.

אדם של"ע נזקק לנטילת תרופה ויכול לנטלה רק ע"י פירור הגלולה לאבקה, האם מותר לו לעשות זאת בשבת?

מותר לפורר גלולה לאבקה, כיון

מרכז למודי דעת

מהיום תוכל לשלב למודי הלכה בתוך סדר היום העמוס שלך. הצטרף עוד היום לשעורי ההלכה מבית למודי דעת הנשלחים לאלפי בתים בארץ ובעולם ומביאים את הלומד לרמה גבוהה בידיעת הלכה.

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והיתר, שבת, עירובין, נדה, מקוואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות ברבנות.
- מוכר לשנת שבתון